

Representantforslag nr. 127

(2007–2008)

fra stortingsrepresentantene Gunnar Gundersen, Elisabeth Aspaker, Martin Engeset, Peter Skovholt Gitmark, Kari Lise Holmberg og Ivar Kristiansen

Dokument nr. 8:127 (2007–2008)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Gunnar Gundersen, Elisabeth Aspaker, Martin Engeset, Peter Skovholt Gitmark, Kari Lise Holmberg og Ivar Kristiansen om en evaluering av rovviltforliket for å få bedre samsvar mellom storsamfunnets, lokalsamfunns og enkeltindividers interesser

Til Stortinget

BAKGRUNN

Rovviltforliket som ble inngått i 2003–2004 har gitt mye verdifull innsikt. Hensikten med forliket var å ivareta Norges internasjonale forpliktelser i Bernkonvensjonen om å ha levedyktige bestander av de store rovdyrene, samtidig som hensynet til menneskers levevilkår og mulighetene for fortsatt å ha aktive utmarksnæringer ble bevart. Et viktig element i St.meld. nr. 15 (2003–2004) Rovvilt i norsk natur og rovviltforliket på Stortinget var økt lokalt selvstyre i rovviltpolitikken og en differensiert forvaltning av de ulike rovviltartene basert på ulike soner.

Erfaringene i årene som er gått siden forliket ble inngått, viser at man ikke har klart å skape den ro rundt rovviltproblematikken som var målet med forliket. I flere lokalsamfunn i de deler av landet som er innenfor forvaltningssonene for rovviltbestandene, er det en følelse av å ha blitt overkjørt av storsamfunnet ved at de må betale hele prisen for å ha levedyktige rovviltbestander her i landet. Tiden er derfor kommet for å evaluere rovviltforliket sett i lys av de erfaringene vi har fått i årene som er gått siden forliket ble inngått.

Rovviltpolitikken i Norge er bygget på at Norge har et ansvar for å ta vare på alle de 4 store rovdyrene, samt kongeørn. Det ble satt konkrete bestandsmål for

alle disse. Diskusjonen om Norge har et slikt ansvar, og størrelsen på bestandsmålene, skapte og vedlikeholder i seg selv betydelig debatt og konflikt. Denne debatten overskygget til dels behovet for å finne fram til politiske virkemidler og incentiver som kan minimalisere konfliktnivået innenfor de rammene som er vedtatt. Forslagsstillerne ønsker med dette forslaget å rette fokus på politikken innhold og tilrettelegging. En ny debatt om bestandsmål og det nasjonale ansvar for rovviltet er derfor ikke en del av forslaget.

Allmennhetens rettigheter og ferdsel

Rovvilt berører rettigheter over et bredt spekter. I de områder som er særlig sterkt berørt av rovvilt, og i særdeleshet ulv og bjørn, endrer allmennheten sin adferd i utmarka. At frykten er reell, bør nå være behørig dokumentert fra Sverige etter episoder mellom bjørn og mennesker høsten 2007 og våren 2008. Den faktiske faren er for øvrig heller ikke hovedpoenget. Adferden endres fordi man opplever rovdyrene som truende. Det betyr at politikken berører livskvalitet og sentrale verdier for enkeltmennesker og lokalsamfunn. Når eldre mennesker ikke lenger plukker bær og går tur, og foreldre ikke lar barn ferdes eller leke fritt i utmarka, så er noen grunnleggende frihetsgrader borte og livskvaliteten redusert. Forskning fra Nord-Trøndelag dokumenterer dette.

I en evaluering av rovviltforliket bør temaer som nødrett med hensyn til angrep på mennesker, hunder etc. få ny oppmerksomhet. Argumentene om at rovvilt ikke angriper uprovosert, er lagt døde. Mennesker må ha en rett til å forsvare seg selv og sin eiendom i hele Norge.

Husdyr, beiterettigheter og gjerdeproblematikk

Beiteinteresser og tradisjonell bruk av utmarka til husdyrproduksjon satt opp mot rovvilt er svært kon-

fliktfylt i de berørte områdene. Stortinget presiserte dette i Innst. S nr. 174 (2003–2004) Rovvilt i norsk natur:

"Komiteen vil understreke at den todelte målsetningen skal opprettholdes, og mener at det fortsatt skal være mulig med levedyktig næringsvirksomhet i landbruket i områder med rovvilt."

Det er åpenbart at særlig når det gjelder ulv, men også med hensyn til andre rovdyr når konsentrasjonen blir for stor, er praksis på kollisjonskurs med Stortingets forutsetning i rovviltforliket. Det er et faktum at rettighetene går tapt innen visse områder.

Bruk av utmarksbeite har svært lange tradisjoner og er en naturlig og viktig del av ressursgrunnlaget i store deler av Norge. For å forsøke å avbøte dette tapet er det igangsatt gjerdeprosjekter og omstillings tiltak. Gjerder er massive og tunge inngrep i naturen som åpner for helt nye konflikter og som også ødelegger mye natur som ellers ikke har tekniske inngrep. Dette gjøres uten konsekvensanalyser med hensyn til andre interesser. Omstillingstiltak fører i tillegg til at enkelte brukere får utbetalt millionbeløp for å endre produksjon, mens andre som bare gir opp, ikke får noen form for erstatning. I de verste tilfellene brukes en rekke forskjellige virkemidler for å forsøke å presse enkeltutøvere bort fra deres tradisjonelle livsgrunnlag. Dette skaper konflikter vi ikke kan leve med og viser hvordan en "ad hoc"-tilnærming uten overordnet avklaring av behandlingen av rettighetstapet, fører galt av sted.

Jakt og utmarksinteresser generelt

Jegerinteresser og næringsvirksomhet med utgangspunkt i jakt påvirkes i særlig grad av ulv og bjørn. Alle rovdyr gjør innhugg i bestand av jaktbart vilt. Slik må det være, men ulv og bjørn påvirker også i særlig grad selve utøvelsen av jakt. Episodene fra Sverige høsten 2007 viser at nærkontakt med bjørn kan være dødelig når alt går galt. Ulv anser hunder for å være en konkurrent, og revirhevdende ulv angriper særlig jakthunder i los. Dette har medført at tradisjonell hare- og rådyrjakt med hund i praksis ikke kan utøves i områder der ulv er etablert, og løshundjakt på elg medfører betydelig risiko for at man aldri ser hunden igjen. Alle former for løshundjakt har vært en sentral og viktig del av livskvaliteten ved å bo i Distrikts-Norge for mange mennesker. Muligheten går nå tapt, og dermed er også livskvaliteten redusert. Når nødvergeretten er så strengt definert at man ikke engang kan forsvare det som for mange er et familie-medlem, hunden, utløses sterke avmaktsfølelser.

Sonopolitikk

Stortinget vedtok at ulvens utbredelse skulle begrenses til en sone langs svenskegrensen. Også de andre rovdyrene forvaltes ut fra at visse områder skal ha en belastning, mens man skjærer andre. Dette er i utgangspunktet en aksept av at belastningen for en rekke interesser er så stor at virkningen ikke kan spres overalt. Men politikken har ikke tatt hensyn til at landet deles i to. Sonopolitikken blir derfor konflikt- og avmaktsskapende. Det er nesten ukentlig oppslag i lokalmedia om at ulv som er observert utenfor sona, må avlives umiddelbart, fordi den truer rettigheter og næringsgrunnlag. Samtidig nevnes det sjelden hvilken urettferdighet man pålegger dem som er innenfor sona.

Svensk forskning dokumenterer at ulovlig jakt er en betydelig utfordring. Det har vært antydninger om det samme i Norge. Dette mistenkeliggjør både distriktene og store grupper i vårt samfunn, og det synliggjør viktigheten av å ta opp igjen rovviltpolitikken til en grunnleggende debatt før konfliktene tilspisser seg ytterligere. Det må en aksept til for at det ligger en betydelig konflikt mellom både allmenne interesser som livskvalitet og næringsorienterte interesser knyttet til beitebruk, husdyr, jakt og utmark, og rovviltets behov for det samme areal og de samme byttedyr. Denne konflikten forsvinner ikke ved lovgivning. Den kan tvinges ut i mørket, men en vil ikke få ro rundt utfordringene uten å ville ta i bruk incentiver som gjør at de som berøres, føler seg kompensert og ser en interesse i å spille på lag med storsamfunnets interesser.

Grensebestander

Flere av rovdyrbestandene er felles bestander med våre naboland, særlig med Sverige, men også med Finland og Russland. Grensebestandene er holdt utenfor bestandsmålene i rovviltforliket. Dette forhindrer imidlertid ikke at rovdyr fra grensebestandene utgjør en betydelig belastning for befolkningen langs riksgrensen flere steder i landet. Ulv som har hoveddelen av sitt revir i Norge, må telles med slik at man har oversikt over stammen. Norge må bruke samme kriterier som Sverige for hva som regnes som en del av den nasjonale stammen. Denne belastningen kommer på toppen av belastningen knyttet til forvaltningen av de norske bestandene. Siden det er vanskelig å forvalte en flokk som lever på begge sider av riksgrensen kun innenfor nasjonalstatens rammer, bør det vurderes om det er hensiktsmessig med en felles forvaltning av disse bestandene mellom regionale organer på tvers av riksgrensen. Et eksempel kan være en felles forvaltning av den norsk-svenske ulvestammen mellom Hedmark og Østfold fylker i Norge og Värmland län i Sverige.

Evaluering av rovviltpolitikken

En evaluering av rovviltpolitikken må ta utgangspunkt i:

1. Aksept og anerkjennelse av at det å leve med rovvilt tett innpå seg, medfører en belastning ved at livskvaliteten reduseres og rettigheter går tapt.
2. Rettigheter som går tapt, må erstattes fullt ut.
3. Mennesker må få en rett til å forsvare seg selv og sin eiendom. Dette må inkludere hund.
4. Sonepolitikken er en reservatpolitikk. Dersom denne politikken skal fortsette, må Stortinget klargjøre at områdene er reservater med de erstatningsmessige konsekvenser dette har både overfor alle brukerinteresser og allmennheten. Ingen steder skal rovvilt ha en så særskilt beskyttelse at mennesker ikke skal ha rett til å beskytte seg og sitt.
5. Dersom sonepolitikken skal fortsette, blir også

konsekvensen at det utenfor rovdyrsonene må åpnes for fri avskyting av rovvilt.

6. Flere av rovviltartene er grenseoverskridende. Det er derfor utfordrende å forvalte dem kun innenfor Norges grenser. Det bør derfor utredes mulighetene til en felles forvaltning med tilstøtende regioner i våre naboland.

FORSLAG

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber Regjeringen senest i løpet av vårsesjonen 2009 fremme sak om evaluering av rovviltpolitikken og rovviltforliket fra 2003–2004, sett i lys av de utfordringer befolkningen innenfor rovviltsonene opplever, og forslag til tiltak i tråd med dette.

6. juni 2008

